

שו"ת שרידי אש חלק ב סימן פח

דין משמרת במעשר שני

א

בפסחים ל"ח, א בעי ריש לקיש מהו שיצא אדם ידי חובתו בחלה של מעשר שני בירושלים וכו', או דילמא חד הואיל אמרינן תרי הואיל לא אמרינן. וברש"י שם ואם תאמר בחלת מעשר גופי' נמי תרי הואיל איכא, הואיל אי לא קרא ליה שם והואיל ואי מטמא פודין לה ואית ליה היתר במושבות, הכא לא קרינא הואיל דבר שיש בידו לעשות לגרום לה טומאה מיד, ופריך ע"כ ומבואר דמותר לגרום טומאה למעשר שני. ובפני יהושע שם בד"ה או דילמא כתב, דלענ"ד לא אשכחן שאסור לגרום טומאה למעשר אלא דווקא בתרומה וקדשים איכא קרא דבעי שימור. עכ"ל.

וכבר תמה על דברי רש"י והושע במנחת חינוך מצוה ק"ס מסוכה ל"ה, ב דאיתא שם דאתרוג של מעשר שני לא יטול מפני שמכשירה, ופירש"י דמעשר שני בעי שימור דקודש איקרי דכתיב "וכל מעשר הארץ כו". עיין שם.

ובשו"ת אחיעזר יו"ד סי' מ' האריך הרבה בביאור דין זה, אי מותר לטמא מעשר שני, ובסוף דבריו מסיק לתרץ הקושיא הנ"ל דהאיסור מעשר שני אינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא מותר לטמא, וכיון דמדאורייתא מותר לטמא קרינן ביה נאכל בכל מושבות. עיין שם.

ודבריו תמוהים מאוד. ראשית, הא רש"י עצמו כתב דמעשר שני בעי שימור דקודש איקרי דכתיב וכו', וש"מ דס"ל דהוא דאורייתא. ושנית, הא התוספות בפסחים ל"ח, א כתבו דהגמרא מיתוקמא גם למ"ד מחיצה לקלוט מדרבנן, וכבר כתבנו במקום אחר דהתוס' הוכרחו לכך משום דרבא מסיק דשם מעשר חד הוא ורבא ס"ל דמחיצה [עמוד תקצה] לקלוט מדרבנן. וכן רש"י פירש בדף ל"ו, דהסוגיא אזלא אפילו למ"ד דמחיצה לקלוט מדרבנן, ועל כרחך דס"ל מדמשום איסור דרבנן לא מיקרי נאכל בכל מושבות.

ואם כן, אי אפשר לומר דכיון דמדאורייתא מותר לטמא קרינן בו נאכל בכל מושבות, ובע"כ צ"ל דגם מדרבנן מותר לטמא מעשר שני. וחוזרת הקושיא הנ"ל.

ב

וליישב דברי רש"י עלינו להקדים הקדמה אחת. דהנה על האיסור לטמא תרומה יש לנו שני כתובים, כתוב אחד דמשמרת תרומות, דמיניה ילפינן איסור לטמא תרומה, כמבואר בבכורות ל"ד, א בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה תלויה ואמר רחמנא עביד ליה שימור. וכתוב שני דבכל קודש לא תגע, דלר' יוחנן בזבחים ל"ג, ב קאי אתרומה שאסור לטמאותה, כמו שפירשו שם תוד"ה ההוא [ואולם עיין שם בשטמ"ק, וכן במכות י"ד, ב ד"ה דקאי לענין פסול תרומה].

ובשו"ת אחיעזר יור"ד סי' מ' כתב דאיצרכי תרי קראי, דקרא דמשמרת תרומותי בא לדין שימור ופסול דהיסח הדעת, וקרא דבכל קודש להזהיר מלטמא את התרומה. וצ"ע דאיך ילפינן פסול דהיסח הדעת מקרא דמשמרת, דמשם לא ידעינן אלא הדין דבתרומה בעי שימור, אבל מאין לנו למילף דהתרומה נפסלת בכך אם היסח דעתו.

ועיין במג"ש, הובא בשטמ"ק לפסחים ל"ד, שכתב דלפי המסקנא בסוגיה דפסחים אין התרומה נפסלת בהיסח הדעת, ורק בקדשים יש פסול של היסח הדעת.

ג

ונראה דלר"י יש שני דיני איסור נפרדים: דין דמשמרת, ודין זה אינו מיוחד לשמירה מפני הטומאה אלא חיוב כללי לשמור את התרומה באיבוד והפסד, וממילא נכלל בזה גם שימור מטומאה, דע"י הטומאה נגרם הפסד לתרומה שנאסרת באכילה, ועל ידי מה שכתבו התוספות בפסחים י"ב, א ד"ה ושורפין שאסור לשרוף תרומה משום משמרת, דדין זה הוא לשמור על התרומה מהפסד. עיין שם. ודין שני שאסור לטמא תרומה אפילו בלא גרם הפסד. ויש נפקא מינה בין שני האיסורים היכא שהטומאה אינה גורמת להפסד התרומה אלא גורמת להצלתה אין כאן איסור של משמרת, אבל מצד האיסור לטמא אסור אפילו במקום שהטומאה גורמת להצלתה, שהטומאה עצמה היא האיסור.

והנה בבכורות ל"ד, א מפרשת הגמרא מחלוקת ר"י ור"א אי מחויב לשמור תרומה: חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה, דר"י סבר: הראויה לך שמור ושאינה ראויה לך לא תשמור, ור"א סבר: הא נמי ראויה, שמא יבוא אליה ויטהרנה. והתם ליכא איסור מלטמא מחמת לאו דבל תגע, משום דהוא גרמא בעלמא, וכדאיתא בפסחים ט"ו, א דאיתא שם: מי דמי התם גרמא בעלמא, ורק יש איסור דמשמרת - בזה הוא אסור אפילו על ידי גרמא, דגם ע"י גרמא הוא עובר על משמרת, שלא שמר מלגרום לו הפסד.

ובזה פליגי רבי יהושע ורבי אליעזר בבכורות, דרבי יהושע סובר דתרומה תלויה מותר לטמא, דיסוד דמשמרת הוא רק בראויה לך אבל באינה ראויה לך אין כאן חיוב דמשמרת, שהרי היא כבר אבודה ואין תועלת בשמירתה. ורבי אליעזר סבר דגם בתלויה יש חיוב דמשמרת, דשמא יבוא אליה ויטהרנה.

ד

ובזה נראה ליישב קושית התוספות בשבת כ"ה, א ד"ה אחת וכן בבכורות ל"ד, א לרבי אליעזר דמוקי קרא דמשמרת לתרומה טהורה ולתרומה תלויה דאסור לגרום להם טומאה, דהיכי שייך למילף מקרא דשלך תהא להסקה תחת תבשילך? ועיי"ש שתירצו דהקרא נתתי לך משמרת תרומותי דקאי תרומותי על לך ועל משמרת וכו'.

ולפי הנ"ל יש לומר דמשמרת תרומותי קאי על שלוש תרומות טהורה ותלויה וטמאה, דבכולהו בעי שמירה לשומרן מן ההפסד, ומכלל דתרומה טמאה נמי מיקרי שלך להסקה, דאם לא כן לא שייך בה שמירה מהפסד, שהרי היא אבודה לגמרי.

[עמוד תקצו] ועי' בפירוש ר"ח שם שכתב, וז"ל: בב' תרומות הכתוב מדבר, אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה ואמר רחמנא בשתייהן "נתתי לך" שלך תהא להסקה תחת תבשילך להנות ממנה. ע"כ. ונראה שכיון למה שכתבתי.

ועי' ברע"ב חלה פ"ד מ"י ובמשנה ראשונה שם ובשביעית פ"ו מ"ו, וי"ל באמת דאסור להביא תרומה מחו"ל לא"י מחמת שאסור לגרום הפסד אף לתרומה טמאה. ודוק.

ה

והנה בתורת כהנים פרשת תזריע לפסוק "בכל קודש לא תגע" נאמר: יכול אף למעשר? ת"ל "ואל המקדש לא תבוא", מה מקדש שיש בו נטילת נשמה (חיוב מיתה) אף קודש שיש בו נטילת נשמה יצא המעשר (שאינו בו חיוב מיתה) ואם כן מפורש שבמעשר שני לא נאמר הלאו דכל קודש לא תגע. וכיון שלר' יוחנן בזבחים ל"ג, ב קרא דלא תגע מיירי בתרומה, וביבמות ע"ה, א וכן במכות י"ד, ב אמרינן דנגיעה דתרומה ילפינן מדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה שמע מינה דנגיעה כאכילה, דעיקר קרא הוא אזהרה לאכול משום דמקיש קודש למקדש דבר שיש בו נטילת נשמה, ובנגיעה נטילת נשמה ליכא. ורק מדאפקיה קרא בלשון נגיעה ילפינן גם איסור נגיעה אף שאין בה נטילת נשמה, אם כן במעשר שני אין לנו שום לימוד לאסור נגיעת טמא.

ואף דהקרא מדבר מטבול יום, שמותר באכילת מעשר שני, ולכן הוא מותר גם בנגיעה, אבל בטמא גמור שאסור באכילת מעשר אפטר שאסור גם בנגיעה, אבל מכיון שהקרא דלא תגע מיירי בתרומה ולא במעשר, אין לנו לימוד אף לאסור טמא גמור בנגיעת מעשר. ועי' בשו"ת אחיעזר יו"ד סי' מ' שהעיר בזה.

ולפי מה שהעלינו דאין במעשר שני איסור לטמאותו ורק יש דין דמשמרת שצריך לשומרו מהפסד, מיושבת הקושיא על רש"י פסחים ל"ח, א מסוכה ל"ה, ב דרש"י לא כתב כן אלא לגבי חילול שמטמא את המעשר שני כדי לחללו בירושלים, ובהא דאין איסור דמשמרת, שהרי בטמאה זו אינו מאבד את המעשר שני, ואדרבה, הוא פודהו ומעביר את קדושתו מחפץ זה לחפץ אחר. אבל בסוכה שנוטל אתרוג כדי לצאת בו ואינו מחללו - אסור לגרום לו טומאה מטעם איסור דמשמרת.

ו

וראיתי באחיעזר יו"ד סי' מ' מביא בשם שו"ת בית יצחק להקשות מירושלמי שבת פט"ז ה"ג, דאיתא שם: תני אף מטמאין להציל. ופירש בקרבן העדה דמטמא מעשר שני כדי להצילו מן הדליקה, ופריך והתני "בכל קודש לא תגע" לרבות התרומה, היא תרומה היא מעשר שני. וברבן

העדה פירש דזו המשך הקושיא, הא כשם שאסור לטמא תרומה, כן אסור לטמא מעשר שני, ואם כן איך אמרת דמותר להציל בטומאה. וזה נגד הספרא המובא לעיל דאין איסור לטמא מעשר שני.

ועיי"ש באחיעזר שמביא פירוש בשם שו"ת בית יצחק דמה שאמר הירושלמי היא תרומה היא מעשר שני הוא לשון תמיהה. וזה תירוץ על הקושיא דאיך יש לדמות מעשר שני לתרומה, הא מעשר שני נתמעט באיסור נגיעה כמבואר בתורת כהנים. ובאמת כל מעיין בירושלמי רואה שפירוש זה אינו מתיישב בלשון ואינו מתקשר למה שאמר אחר כך בירושלמי: מאי כדין ובלבד שלא יעשה בשבת כדרך שעושה בחול, עיין שם. ולפי פירוש הבית יצחק כבר נפתרה השאלה להיתר, ואין מקום לשאלת מאי כדין.

ז

והאמת היא כמו שכתב בפני משה דהפיסקא "היא תרומה והיא מעשר שני" וכן מה שנאמר אחר כך "מאי כדי כו'", היא שרוב מפרקי י"ד ה"ג, ושם הנידון אי מותר לתת שמן של מעשר שני על ראשו בלחיש, והירושלמי מסיק מ"היא תרומה היא מעשר שני", דבשניהם אסור, דשניהם לא ניתנו אלא לאכילה ולשתיה ולסיכה. ואולם בפט"ז אין המדובר כלל במעשר שני, דהברייתא "תני אף מטמאין להציל", היא ברייתא סתמה ולא נאמר בה מה מטמאין ומה מצילין. והנה בפני משה פירש דמיירי בתרומה, דאם אינו יכול להציל את התרומה אלא ע"י אדם טמא [עמוד תקצז] וכיו"ב מטמאין אותה ומצילין. ואולי ברייתא זו היא המשך לברייתא הקודמת בתוספתא שבת פ"ג ה"ו מכבין להציל כתבי הקודש אבל לא תרומה, יפה כח הקדש מכח תרומה שהקדש מציל כולו ותרומה אינו מציל אלא כדרך שמצילין בחולין, ועל זה אומרת ברייתא זו שמצילין תרומה אפילו אם יוכרח לטמא אותה. וצריך לומר דברייתא זו פליגא על הברייתא הקודמת.

ויותר נראה מה שפירש בספר תכלת מרדכי לתוספתא שבת, דברייתא זו היא מעין פירוש לברייתא בתוספתא שם "ספר שנפל לתנור מטמא את התרומה", ובחסידי דוד פירש דהספר מטמא את התרומה, וזהו מגזירת י"ח דבר בשבת י"ד, ב. ובתכלת מרדכי פירש דיכול לטמא תרומה כדי להציל את הספר ואתיא ברייתא זו כר' יהושע דמותר לטמא תרומה כדי להציל מהפסד גדול, וכדאיתא בפסחים כ', ב. עיין שם. ועל זה פריך הירושלמי מכל קודש לא תגע ולא משני מידי. ועל כל פנים יוצא ברור, דברייתא זו מדברת מתרומה ולא ממעשר, והפיסקא "היא תרומה היא מעשר כו'" היא שלא במקומה.

ח

ועוד נראה לי ביישוב הקושיא על רש"י פסחים ל"ח מסוכה ל"ה, ב דכל הדין דגם במעשר שני אסור לטמא מטעם משמרת אינו אלא לרבי מאיר דאמר מעשר שני ממון גבוה דאיקרי קודש ובעי שימור כמו תרומה, מה שאין כן לר"י דאמר מעשר ממון הדיוט - לא בעי שימור. והנה הסוגיא בפסחים ל"ח, א אזלא אליבא דר"י דבעי שם אי יוצא ידי חובתו בחלה של מעשר שני, ולרבי מאיר אין אדם יוצא ידי חובתו לא במעשר שני ולא בחלה. ולר"י דאמר ממון הדיוט לא בעי שימור ומותר לטמאותו. והגמרא בסוכה ל"ה, ב קאי גם לר"מ וכדאמר שם למ"ד מפני שאין בה היתר אכילה דברי הכל וכו' ולר"מ בעי שימור גם במעשר שני. ואבאר דברי, דהנה ב"ערוך לנר" לסוכה נתקשה דמנא לן דמעשר שני בעי שימור והא הקרא דמשמרת תרומותי גבי תרומה כתיב, וכתב דילפינן גזרה שוה קודש קודש מתרומה. עיין שם. אולם רש"י כתב בפשיטת דמעשר שני קודש איקרי דכתיב [ויקרא כ"ז, ל'] וכל מעשר הארץ וכו' קודש לה', ובגמרא קידושין נ"ג, א אמרינן: מנא הני מילי דמקדשי במעשר שני אינה מקודשת לרבי מאיר דכתיב וכל מעשר הארץ וכו' קודש לה', קודש הוא לשם ולא לקדש בו אשה. הרי דרבי מאיר יליף דמעשר שני ממון גבוה משום דאיקרי קודש. ולרבי יהודה דסובר דמעשר שני ממון הדיוט אומרת הגמרא קידושין נ"ב, ב דיליף מקרא [במדבר י"ח, ט'] וזה יהיה לך מקדש הקדשים, דרבי יהודה סבר לך - לכל צרכיך. ויצא, דלרבי מאיר יש למעשר שני דין הקדש - וצריך שימור קדשים, ולר"י אין למעשר שני דין הקדש - ולא בעי שימור.

ט

וראיתי בקהילת יעקב לפסחים ל"ח שפירש הגמרא לענין מעשר שני, דאיתא שם דלרבי מאיר אינו יוצא במעשר שני מצה ואתרוג, לימא מסייע ליה עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה וכו' לימא מדפליגי בחלה בהך נמי פליגי, או דילמא שאני התם דכתיב עריסותיכם עריסותיכם תרי זימני. ועי' בתוספות סוכה דזו דחייה בעלמא, דתרווייהו דרשינן למעוטי עיסת נכרי ועיסת הקדש. וכתב בקהילת יעקב דהגמרא אזלא לרבי חייא בר אבא דאמר בסוכה ל"ה, א אתרוג של ערלה פסול לפי שאין בה היתר אכילה, ומעשר שני בירושלים יוצא בו אפילו לרבי מאיר דאמר מעשר שני ממון גבוה משום שיש בו היתר אכילה, ורק חלה פוטר רבי מאיר מעשר שני משום דכתיב עריסותיכם תרי זימני למעט הקדש, ומעשר שני לרבי מאיר יש בו דין הקדש, משא"כ לרבי יהודה אין בו דין הקדש ולהכי חייב בחלה.

ועיי"ש שכן מפורש בספרי במדבר ט"ו, כ"א ראשית עריסותיכם שומע אני אף עיסת תרומה את שמורם קודש והשאר חולין, ולא שזה וזה קודש אבל אמרו עיסת מעשר שני בירושלים חייבת בחלה והיינו לרבי יהודה דבר דכיון שהעלהו לירושלים נעשה מצוותו וניתן לאכילתו ואין עליו דין הקדש אלא שאסור להוציאו לשאר צרכיו, עיין שם.

[עמוד תקצח] י

ועל פי הנ"ל נראה ליישב מה שכתב הרמב"ם הל' מעשר שני פ"ג ה"ד דערל שאכל מעשר שני לוקה מהתורה כדרך שלוקה על אכילת תרומה, שהתרומה קרויה קודש ומעשר שני קרוי קודש, שהרי נאמר בו קודש לה'. ובלחם משנה פ"ב מהל' חגיגה הקשה עליו, הא ביבמות ע"ד, א אמר ר' יצחק מנין לערל שאסור במעשר נאמר ממנו במעשר ונאמר ממנו בפסח, מה ממנו האמור בפסח ערל אסור בו, אף ממנו האמור במעשר ערל אסור בו. ולמה לא הביא הרמב"ם דרשה זו ורק הביא דרשה אחרת שלא הובאה בגמרא ועי' בערוך לנר סוכה ל"ה שנדחק ליישב. ולפי הנ"ל מיושב בפשיטות, דהרמב"ם סובר כרבי מאיר דמעשר שני ממון גבוה ויש לו דין קודש, ולכן הביא את הפסוק שממנו יליף רבי מאיר שמעשר שני נקרא קדש, וממילא ערל אסור במעשר שני כשם שאסור בתרומה. אולם ר"י מביא גזירה שוה דממנו כדי ללמוד איסור ערל במעשר שני אפילו לר"י דסובר מעשר שני ממון הדיוט ולדידה מעשר שני אין לו דין הקדש. ועכשיו הראה לי ידידי הרב הגאון ר' בצלאל רקוב, ר"מ די"ש"ק כאן שבתירוצי השני כבר הקדימני הגאון הקדוש מהר"מ זמבא זצוק"ל הי"ד בספר אותיות פורחות, אלא שלא העיר בפ"ה הנ"ל, והגאון מהר"מ זמבא זצוק"ל יצא לפרש דברי הירושלמי באופן חריף ויש לי לפלפל בדבריו, אלא שכבר ארכו הדברים.

תשובה להערות על המאמר הנ"ל

ב"ה

לכבוד הרב הגאון המובהק מהר"י סגל שליט"א רב בקרית שלום, תל - אביב

א

קבלתי מכתב כת"ר עם הערותיו היקרות למאמרי דין משמרת במעשר שני, שנדפס ב"הנאמן". יישר כחו וחילו שטרח לקיים דברי חכמים, אבל לא מצאתי בדבריו מה שיכריחני לחזור מדעתי הראשונה, שרש"י [פסחים ל"ח, א ד"ה או] כתב בפשיטות, שמה שיכול לפדות אם נטמא לא חשיב הואיל, כיון והוא דבר שיש בידו לעשות לגרום לה טומאה מיד ופריק. ולכן אם נאמר שמדרבנן אסור לטמא, כסברת הגר"ע ז"ל, אין זה דבר שבידו לעשות. ומה שכתב כת"ר לחלק בין מחיצה לקלוט מדרבנן - שזה נחשב אינו ראוי גם מהתורה, לבין מה שאסרו לטמא - דעל כל פנים ראוי מהתורה, והואיל כזה אמרינן - במחכ"ת לדידי איפכא מסתברא. שלעניין הואיל אם יצאה חוץ למחיצה באנו למחלוקת אם אינו ראוי מדרבנן נחשב אינו ראוי מדאורייתא, שבזה האריכו האחרונים, השעה"מ וכן במלוא הרועים, עי"ש, ויש סוברים, שאינו ראוי מדרבנן נחשב ראוי מדאורייתא. משא"כ לגבי הואיל, שלפי הסברא דחד הואיל אמרינן תרי הואיל לא אמרינן, הנה בוודאי אין סברא לומר שהיכולת לטמא מדאורייתא אינו בגדר הואיל, ועדיף מיני', שהרי בידו לעשות זאת מיד. ותמוה, הא אינו יכול לעשות מיד שחכמים אסרו עליו לעשות כן? ורק יש לומר, שבדיעבד אם טימא אותו הוא יכול להוציאו חוץ וא"כ אנו זקוקים

לסברת הואיל. ותמהני על כת"ר, שתירץ דברי הגר"ע בסברא דחוקה ומובטחני שאילו היה הגאון ז"ל בחיים לא הי' מקבלה.

ב

מה שהשיג על תירוצי ביישוב הסתירה מרש"י בפסחים ל"ח, א לסוכה ל"ה, ב, שהאיסור לטמא מעשר שני אינו מטעם איסור טומאה אלא מטעם גרם הפסד, ולכן מותר לטמא מעשר שני בירושלים שאין בכך שום הפסד, שהרי הנטמא יוצא לחולין ע"י החילול וקדושת המעשר עוברת למה שחילל עליו.

וכת"ר תמה וכתב, שאין לנו להתחשב עם מה שיהי' אחרי החילול, שלפי שעה הוא מפסידו. ועוד כתב, שלפי"ז גם באתרוג נאמר כן, שיש באפשרותו לחלל אח"כ את האתרוג - לפי"ד הדבר פשוט לחלק בין איסור טומאה מצד בקודש לא תגע לבין איסור הפסד. שאם הוא עושה לכתחילה לא לשם הפסד אלא, אדרבא, כדי להרויח אין כאן שום איסור.

[עמוד תקצט] והקושיא מאתרוג אינה קושיא, שבשעה שהוא מכשיר את האתרוג אינו עושה זאת לשם הכשרתו לחילול ובשעה זו הוא הפסד, ואין אנו מתחשבים עם האפשרות לסלק הפסד זה ע"י חילול. ואגב אעיר, שביו"ט אסור לחלל, והמשנה מיירי ביום טוב ראשון, שאמרה: ואם נטל, כשר.

ובחילוק זה שבין איסור טומאה לאיסור הפסד נתיישב לי מה שתמהתי בלמדי בפסחים כ', ב, שאמר שם ר' יוסי אליבא דר' יהושע: אבל היאך נשרוף אפילו תלוי' עם הטמאה, שמא יבוא אליהו ויטהרם. והרי בבכורות ל"ג, ב ול"ד, א במחלוקת ר"א ור"י גבי חבית של תרומה שנפל בה ספק טומאה, שר"א סובר צריך לשומרה, ור"י סובר שאין צריך לשומרה מפני הטומאה, וטעמו של ר"א: הא נמי ראוי' היא שמא יבוא אליהו ויטהרנה, ור"י לית לי' סברא זו, ואיך אמר ר"י אליבא דר"י שאומרים שמא יבא אלי' וכו'. וראיתי אח"כ במרומי שדה שהעיר בזה ותירוצו לא הניח את דעתו, עי"ש.

ג

ונראה לי ליישב עפ"י החילוק הנ"ל, שלשרוף תלויה עם הטמאה הוא איסור טומאה שמטמא בידים ולכן אנו אומרים שמא יבוא אליהו וכו', משא"כ בחבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה, סובר ר"י שמותר להניחה במקום שאינו משומר, שבזה ליכא איסור טומאה שהוא גרמא בעלמא, כדאמר שם, אלא שיש איסור דמשמרת מהפסד, ובזה סובר ר"י כיון שאין הפסד בשעה זו, שהרי היא אסורה מספק, אין כאן איסור משמרת, ולא חיישינן לשמא יבוא אליהו ויטהרנה.

ועוד נראה שגם מצד מה שהוא מטמאו כדי לחללו ולהסיר ממנו קדושת מעשר שני אין איסור דמשמרת. ודוגמא לכך מצינו בירושלמי מעשר שני פ"ג ה"ב למשנה: אין לוקחין תרומה בכסף מעשר מפני שממעט באכילתו ור"ש מתיר. אמר להן ר"ש: אם היקל בזבחי שלמים, שהוא מביאן לידי נותר פיגול וטמא לא ניקל בתרומה? - אמרו בירושלמי שם: משנה שוברת, משיבין דבר שפקעה ממנו קדושת מעשר על דבר שלא פקעה ממנו קדושת מעשר. ופי' בפנ"מ, שם: איך מביאין ראי' משלמים על תרומה "דילמא הא דהקילו ליקח זבחי שלמים, משום דבשעת לקיחה פקעה מיד קדושת מעשר ושוב אין כאן מיעוט באכילתו של מעשר". ויודע אני שיש לדחות ולומר, דהתם בשעת לקיחה פקעה מיד קדושת מעשר, משא"כ במעשר שלא פקעה רק לאחר החילול. מ"מ נראה לי, שעצם הסברא היא בתקפה.

ד

והנה כת"ר חולק עלי בעצם ההנחה, שלר"מ מעשר שני מיקרי קודש לכל דבר, והתורה לא התירה לו אלא לאכול בירושלים כמו קדשים קלים, ובשאר הדברים מיקרי קודש, ולר"י הוא ממון הדיוט ודיני קודש מצטמצמים בחיוב הבאה ואכילה בירושלים.

ואמנם גם אני היססתי בזה ולכן חיפשתי ומצאתי לי תנא דמסייע, הגאון בעל קהלת יעקב, וכן מצאתי להגאון ר' יששכר בספר שער הציונים (הנדפס במשניות גדולות של ראם) במעשר שני פ"א אות ז' שכתב, דלהרמב"ן שאכילת מעשר שני היא מצוה, הוא רק למ"ד מעשר שני ממון גבוה. וכן כתב (בשם הר"ש פ"ב מ"ד, ואני לא מצאתי) שהמחלוקת אם פודין מעשר שני להאכילו

לכלבים תליא אי מעשר שני ממון גבוה. ועי' גם בתויו"ט מעשר שני פ"ד מ"ו, שציין לר"ש שם, אבל באמת אינו ענין לכאן.

ולפי"ד יש ליישב מה ששנינו במעשר שני פ"ג מ"י: הלקוח בכסף מעשר שני שנטמא - יפדה, ר"י אומר - יקבר. ועי' במ"ר שם שדקדק דאמאי לא ישרף, והא מעשר שני איקרי קודש כמו תרומה ודינו בשרפה? ולפי הנ"ל, שזהו רק לר"מ ולא לר"י, שסובר מעשר ממון הדיוט - מיושב. ותמהתי על כת"ר שכתב, שדברי הגמ' בפסחים ל"ח הם רק לפי הס"ד, אבל לפי המסקנא אין מקום לסברת הקהלת יעקב - יעיין נא בכ"מ פ"ו מה' בכורים דהרמב"ם פסק כר"ח ב"א, דלענין אתרוג יוצאין אף לר"מ. ובקה"י פירש דברי הגמ' עפ"י הגמ' בפסחים ל"ח, עי"ש שהאריך בזה.

[עמוד תר] ה

ועל יתר דברי כת"ר אעיר בקצרה. יעי' נא בהגהות בני בנימין להגאון האדר"ת לרמב"ם פ"ח דהל' לולב, שכתב דמחלוקת הגמ' בסוכה ל"ה, ב אי הטעם מפני שמכשירה או מפני שמפסידה תליא בגמ' חולין קי"ח, ב אם הכשר תחלת טומאה הוא או לא. ולי לא נראים דבריו, ששם המחלוקת היא רק לענין יד, אבל אין לזה שייכות לענין שימור, דהיכן מצינו שאסור להכשיר? וכבר תמהו בזה בכפות תמרים וכן בערוך לנר, שלפי"ז יהא אסור לבשל תרומה.

ולענ"ד הטעם דמכשירה הוא גם משום שע"ז הוא מפסידה, שע"י ההכשר היא עלולה יותר לקבל טומאה, וזה לא שייך בבישול, וההבדל בין הטעמים שמכשירה או שמפסידה הוא לענין שקרא לה שם חוץ מקליפתה, או כמש"כ התוס', היכא שהוכשר כבר.

דבריו נגד המג"ש הוטבו מאד בעיני, ואין אני מופנה להאריך בזה.

ומה שהעיר כת"ר על רש"י בשבת כ"ה, א ד"ה מצוה, שמצוות שריפת תרומה טמאה הוא מדרבנן, יש לי להאריך ואכתוב ברמיזה, שבאמת גם בתרומה טמאה יש מצוה באכילה, אלא שבאכילה זו היא הדלקתה, שע"י כך הוא נהנה כדרך הנאתה, והחיוב לשרוף הוא מדרבנן, משום תקלה.

ובסוף דברי אביע לו תודה על הערותיו היקרות ואני נהנה מאד להשתעשע עמו בד"ת, אלא שלמגינתי אני טרוד בעיונים בעינים אחרים. ועוד חזון למועד. ואסיים בברכת חג שמח ונזכה להארת עינים בתוה"ק.

ידידו מוקירו

יחיאל יעקב וויינברג